

49a Grunnskole / SFO

Målgruppe:
Grunnskoler og SFO.

Andre hensyn:
Miljøfyrtårn har egne kriteriesett for videregående skoler og barnehager.

Publisert: 05.07.2024

Kriterie-Id	Innkjøp
1871	Virksomheter med matservering skal 1) sette seg mål for å gjøre matserveringen mer bærekraftig, 2) definere tiltak for å nå målene, og 3) sørge for at tiltakene gjennomføres i praksis. Mål og tiltak skal dekke følgende områder: * Økt andel økologiske produkter. Målet må være på minimum 15%. * Bærekraftige valg av kjøtt og sjømat * Redusert forbruk av kjøtt, og økt andel grønnsaker, korn, belgvekster, frukt og bær * Økt andel kortreist og/eller sesongbasert mat
2035	Ved nyetablering eller rehabilitering av uteområde skal alternativer til plastdekke vurderes.
2257	Virksomheten skal ha tydelige føringer for innkjøp av nettbrett og bærbare datamaskiner i innkjøpsrutine(r) som benyttes i konkurranse gjennomføring. Innkjøpsrutinen(e) skal minimum stille krav til: <ul style="list-style-type: none"> • bruk og vedlikehold • reparasjonsmulighet • ombruk og gjenvinning For innkjøp av nettbrett skal det også stilles krav til: <ul style="list-style-type: none"> • holdbarhet på nettbrett • holdbarhet på batteri • tilgjengelighet av operativsystemoppgraderinger • tilgang for profesjonelle reparatører til <i>software</i> eller <i>firmware</i> som er nødvendig for erstatningen

Kriterie-Id	Naturmangfold og arealbruk
773	Torvjord, kjemiske/syntetiske plantevernmidler og mineralgjødning skal ikke benyttes på barnehagens/skolens område. Plantevernmidler og gjødning som er tillatt brukt i økologisk produksjon kan brukes.

Kriterie-Id	Transport
1019	Skolen skal jobbe for at elever kommer seg mest mulig miljøvennlig til og fra skolen. Gjennom deltakelse i sykkel- og gåaksjoner skal elevene stimuleres til å gå, sykle eller reise kollektivt.
1021	Skolen skal legge til rette for sykkelparkering.

Kriterie-Id	Systemkriterier
754	Virksomheten skal være godkjent iht. forskrift om helse og miljø i barnehager, skoler og skolefritidsordninger. Godkjenningen skal foreligge skriftlig.
1007	Skolen skal en gang i året bruke miljø som tema på aktivitetsdag eller fagdag.
1031	Skolen skal årlig informere foreldre om miljøoppgaven og foreslå miljøtiltak som kan følges opp hjemme.
1036	Elevtillitsvalgte skal engasjeres og delta aktivt i planleggingen og gjennomføringen av det systematiske arbeidet for helse-, miljø- og sikkerhetsarbeid ved skolen.
1875	Miljøtemaene Miljøfyrtårn fokuserer på skal anvendes i undervisningen i tråd med læreplanen. Skolen skal komme med eksempler på hvordan tema miljø er lagt inn i undervisningen i de aktuelle skoletrinnene.

Kriterie-Id	Avfall og ombruk
2034	Barnehagen/skolen/SFO skal aktivt jobbe med å redusere matsvinn og gjennomføre fast årlig måling. Det skal også beskrives hvilke tiltak som gjøres for å redusere matsvinnet.

Kriterie-Id	Avfall og ombruk
2258	<p>Virksomheten skal ha:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) oversikt over hva dere eier og leaser av nettbrett og bærbare datamaskiner 2) en person som er ansvarlig for å vedlikeholde oversikten 3) rutine for nettbrett og bærbare datamaskiner, som gjør rede for: <ul style="list-style-type: none"> • bruk- og vedlikeholdspraksis • reparasjonsmuligheter • internt ombruk i kommuneorganisasjonen • ombruk hos andre virksomheter (hvis relevant) • innsamling til forsvarlig og godkjent avhending av EE-avfall • on-/offboarding

Kriterie-Id	Arbeidsmiljø
46	Virksomheten skal ha bedriftshelsetjeneste i henhold til FOR 2011-12-06 nr 1355: Forskrift om organisering, ledelse og medvirkning, §13-1. Bedriftshelsetjenesten skal være godkjent i henhold til FOR-2011-12-06-1360, Forskrift om administrative ordninger på Arbeidstilsynets område (forskrift om administrative ordninger), kap.2.

Kriterie-Id	Kjemikaliebruk
2118	<ol style="list-style-type: none"> 1) Virksomheten skal ha et oppdatert stoffkartotek for de farlige kjemikalier som dannes, fremstilles, pakkes, brukes eller oppbevares i virksomheten, og en rutine for å holde stoffkartoteket oppdatert. 2) Virksomheten skal merke alle beholdere og emballasjen for farlige kjemikalier og kjemiske produkter. Merkingen skal inneholde: navn, sammensetningsopplysninger, farepiktogram, faresetninger og sikkerhetssetninger. 3) Virksomheten skal ha et system som sikrer forsvarlig lagring og oppbevaring av kjemikalier og de kjemiske produktene, både inne og ute. Systemet skal også sikre at kjemikalier håndteres som farlig avfall.

Kriterie-Id	Vannforbruk
1013	Virksomheten skal gjennomføre tiltak for å redusere og/eller effektivisere vannforbruket. Vannforbruket skal måles regelmessig, og rapporteres i styringsverktøyet årlig.

Veiledning

Kriterie-Id	Innkjøp
1871	<p>Presisering:</p> <p>Hensikten med kriteriet er at virksomhetene setter mål og tiltak for å legge om til mest mulig bærekraftige måltider, innenfor rammene som Helsedirektoratets kostholdsråd anbefaler. Kriteriet omfatter all mat som kjøpes inn og serveres av virksomheten, enten den tilberedes i virksomhetens egne lokaler eller leveres fra sentralkjøkken.</p> <p>For å kunne sette relevante mål og effektive tiltak for bærekraftig mat, anbefaler vi at dere først gjør en helhetlig gjennomgang av dagens mattilbud og rutinene knyttet til bestilling og tilberedning av mat. Identifiser områder der virksomheten allerede gjør gode tiltak, og hvor det er forbedringspotensial. Deretter kan dere sette konkrete, relevante mål for ulike aspekter av bærekraftig mat, og velge tiltak for å nå målene. Miljøfyrtårn anbefaler at dere prioriterer tiltak rettet mot de matvarene som brukes mest for å oppnå størst effekt. Tiltakene for bærekraftige matinnkjøp bør også sees i sammenheng med virksomhetenes arbeid for matsvinnreduksjon (ID 2034/2047). Kriteriet bør også sees i sammenheng med felleskriteriene #2194 (kommunale/fylkeskommunale) eller #2157 (private/statlige).»</p> <p>Vi anbefaler også at dere vurderer hvilke indikatorer dere vil bruke for å overvåke progresjonen mot miljømålene. Se Veiledning til bærekraftig mat for mer veiledning til hvordan kriteriet kan oppfylles, og Miljøfyrtårns faktaark om bærekraftig mat for mer informasjon om den faglige begrunnelsen bak kriteriet. Miljøfyrtårns økoprocentveileder (Excel) kan benyttes for å beregne andelen økologisk mat som kjøpes inn.</p> <p>Dokumentasjon:</p> <p>Mål og tiltak for bærekraftig mat innenfor de fire områdene beskrevet i kriterieteksten skal dokumenteres skriftlig. Målet om økologiandel og eventuelt andre tallfestede mål må ikke være oppnådd på sertifiseringstidspunktet, men de skal være tidfestede. Tiltak som styrer innkjøp skal inkluderes i innkjøpsrutinen. Virksomheten skal også kunne vise til eksempler på hvordan de sikrer at tiltakene gjennomføres.</p> <p>Ved resertifisering skal virksomheten beskrive hvilke mål som er nådd, hvilke det fortsatt jobbes med, og eventuelt nye/reviderte mål. Virksomheten skal til enhver tid ha noen mål å strekke seg etter.</p> <p>Bakgrunn:</p> <p>Et bærekraftig kosthold defineres av FN som «kosthold som har lav innvirkning på miljøet og som bidrar til mat og ernæringsikkerhet og et sunt liv for nåværende og fremtidige generasjoner. Et bærekraftig kosthold beskytter biologisk mangfold og økosystemer, er kulturelt akseptabelt, tilgjengelig, økonomisk rettferdig, trygt og sunt, og sørger for optimal ressursbruk.» (FNs mat- og landbruksorganisasjon, FAO)</p>

Kriterie-Id	Innkjøp
2035	<p data-bbox="236 159 1557 264">Presisering: Slitasje fra kunstgressbaner og annet plastdekke kan være kilder for mikroplast i naturen. Virksomheten skal vurdere alternativer til plastdekke/kunstgress ved planlagt nyetablering eller renovering innen neste sertifiseringsperiode. Dersom kunstgress ikke byttes ut skal det vurderes å bruke innfyllingsmateriale som ikke er plastbasert.</p> <p data-bbox="236 280 1557 385">Dokumentasjon: Virksomheten skal beskrive om det er planlagt nyetablering eller rehabilitering av uteområder i løpet av neste sertifiseringsperiode. Hvis ja, skal det dokumenteres en skriftlig vurdering på alternativer til plastdekke/plastbasert innfyllingsmateriale. I vurderingen skal det tydeliggjøres hvilke alternativer som er vurdert og hvilke beslutninger som er tatt.</p>

Kriterie-Id	Innkjøp
2257	<p>Hensikten med kriteriet er å redusere den negative påvirkningen på klima og miljø fra skolens digitale hverdag. Ved å kjøpe/lease IT-utstyr som er tilpasset skolens bruk over tid, reduseres behovet for nyinnkjøp. Gode rutiner for ombruk og gjenvinning holder verdifulle ressurser i bruk, og skaper mindre elektronisk avfall.</p> <p>Kriteriet gjelder rutiner for å inngå nye rammeavtaler og andre større innkjøp som krever konkurransegjennomføring. Bestillinger på eksisterende avtaler (avrop) dekkes av kriterium 2199.</p> <p>Kriteriet gjelder nettbrett og bærbare datamaskiner til elever, lærere og skolens administrasjon.</p> <p>Punktene i kriteriet som kun gjelder nettbrett, er hentet fra økodesignkravene som trer i kraft 20.juni 2025 for nettbrett som markedsføres i EU (side 31-36). Innkjøpsrutinen(e) må <u>ikke</u> følge de spesifikke økodesignkravene, men kan være til inspirasjon:</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Holdbarhet på nettbrettet</i> handler om motstand mot utilsiktede fall og riper, i tillegg til beskyttelse mot støv og vann. • <i>Holdbarhet på batteri</i> går ut på at batteriene skal tåle minst 800 sykluser med ladning og utlading samtidig som de beholder minst 80 prosent av sin opprinnelige kapasitet. • <i>Reparasjonsmuligheter</i> handler blant annet om forpliktelser for produsenter til å gjøre kritiske reservedeler tilgjengelig innen fem-ti virkedager, og i syv år etter avsluttet salg av produktmodellen på EU-markedet. • <i>Tilgjengelighet av operativsystemoppgraderinger</i> betyr at oppgraderingene er tilgjengelige i lengre perioder (minst fem år etter at produktet er markedsført). • <i>Tilgang for profesjonelle reparatører</i> går ut på at de har ikke-diskriminerende tilgang til software eller firmware som er nødvendig for erstatningen. <p>Anbefalinger til å jobbe med kriteriet</p> <ul style="list-style-type: none"> • Virksomheter som er sertifisert med hovedkontormodellen: Det anbefales at hovedkontoret svarer ut kriteriet. Det er vanligvis innkjøpsavdelingen eller innkjøpsansvarlig i kommunen/fylkeskommunen som har ansvar for inngåelse av nye rammeavtaler, eller gjennomføring av andre store anskaffelser som krever konkurransegjennomføring. • Inviter ombruksaktører til anbudsprosessen for levering av brukte nettbrett og bærbare datamaskiner. • Informer om rutinen(e) i konkurransegjennomføringen. På den måten kan potensielle leverandører tilpasse tilbudet sitt og legge til rette for god praktisering av kravene som stilles. • Vite mer om økodesignkrav? Les denne oversikten for ulike typer IT-utstyr. <p>Anbefalinger til innhold i rutinen(e)</p> <ul style="list-style-type: none"> • kjøp brukte nettbrett og bærbare datamaskiner, der det er hensiktsmessig • still krav om at leverandør skal ha et system for ombruk, enten på egenhånd eller via samarbeid • sett et mål om 100 prosent ombruk og gjenvinning • for å sikre at leverandør kan innlevere ønsket verdi/utbytte, bør rutinen(e) forklare hvilket behov dere ønsker å dekke gjennom innkjøpet • Reduser overlappende tjenester ved kjøp av hardware: Etterspør en tydeliggjøring fra leverandør om hvilke programvarer som er inkludert og hvordan funksjonaliteten er relevant for skolens behov. Det anbefales at behovet kartlegges i forkant av anskaffelsen. • Etterspør en beskrivelse av hvordan nettbrettene og de bærbare datamaskinene ivaretar forventninger om lengst mulig levetid (<i>cradle-to-cradle</i> og <i>cradle-to-grave</i>). Hensikten er å bevare IT-utstyret i et sirkulært kretsløp. <i>Cradle-to-cradle</i> handler om levetid fra produksjon til ombruk/resirkulering. <i>Cradle-to-grave</i> referer til levetid fra produksjon til avhending av produktet. • etterspør miljømerkede produkter der det er hensiktsmessig • inkluder i rutinen at leverandør skal beskrive hvordan de bidrar med data for registrering av enheter både ved anskaffelse og avhending (dette er også nyttig for kriterium 2258) • adresser garantitid i produktets levetid som del av anskaffelsene med hensyn til å anskaffe produkter med lang levetid og lite behov for reparasjon og garantisaker • Forespørsel om nye anskaffelser bør baseres på erfaringer/målinger i skolen. I tillegg er det viktig å reflektere over behovet i fremtiden. Denne informasjonen gjør det lettere for leverandør å tilpasse tilbudet. For eksempel kan målingen vise stort behov for minne og lite behov for prosessorkapasitet (CPU) = mer minne og mindre CPU ved neste anskaffelse. <p>Bakgrunn</p> <p>Europa produserer mest EE-avfall per innbygger på verdensbasis med 16,2 kg per person per år. Tallet vokser med tre-fem prosent hvert år, og mindre enn halvparten blir resirkulert. Verdier tapt i råvarer tilsvarer cirka 13 milliarder euro/år (f.eks. gull, wolfram, gallium, tantal og silisiummetaller). I tillegg er farlige metaller fra EE-avfall en betydelig kilde til forurensning. Den store mengden elektronisk avfall er en av årsakene til at Norge ikke er i rute med å nå bærekraftsmål 12 om ansvarlig produksjon og forbruk innen 2030. Grunnskolen og videregående skoler har gode muligheter til å påvirke Norges EE-avfall.</p> <p>Dokumentasjon</p> <p>Tydelige føringer for nettbrett og bærbare datamaskiner i virksomhetens innkjøpsrutine som benyttes i konkurransegjennomføring. Rutinen skal stille krav til punktene i kriteriet.</p> <p>Ved resertifisering skal virksomheten i tillegg vise til eksempel på bruk av rutinen.</p> <p>Det anbefales å svare ut kriteriet i samme innkjøpsrutine(r) som kreves for konkurransegjennomføring i kriterium 2198.</p>
Kriterie-Id	Naturmangfold og arealbruk

Kriterie-Id	Naturmangfold og arealbruk
773	<p>Presiseringer:</p> <p>Bruk av plantevernmidler, også hobbypreparater, er forbudt på barns lekeområder i henhold til forskrift om plantevernmidler. Torvredusert jord kan benyttes hvis ikke torvfri jord er å få tak i.</p> <p>Unntak:</p> <p>Videregående skoler med naturbrukslinjer kan benytte plantevernmidler og mineralgjødning når dette er en del av undervisningen i henhold til læreplanen. Læreplanene i fag på naturbrukslinja fremhever variert undervisning innenfor flere driftsformer, og skolene skal derfor kunne undervise i både konvensjonell og økologisk drift.</p> <p>Naturbruksskoler kan også benytte torvjord til veksthusproduksjon, men skal arbeide for å redusere torvforbruket og teste ut alternative dyrkingsmedier.</p> <p>Dokumentasjon:</p> <p>Beskrivelse av hvordan kriteriet er ivaretatt, og at den/de som er ansvarlige for forvaltning av skolens/barnehagens uteområde er gjort kjent med kravene. Videregående skoler som har unntak fra kravet i forbindelse med undervisning i yrkesfag skal beskrive hva som brukes av plantevernmidler, mineralgjødning og torvjord, til hvilket formål, og tiltak som gjøres for å redusere forbruket.</p> <p>Bakgrunn:</p> <p>Torvuttak og drenering av myrer bidrar til store klimagassutslipp og betydelige arealinngrep som truer mangfoldet av dyr og planter som lever i myr og våtmark. Derfor har Klima- og miljødepartementet besluttet at torv i jordprodukter skal fases ut så raskt som mulig, og målet er full utfasing for det private hagemarkedet innen 2025 og for proffmarkedet innen 2030. Miljøfyrtaårsertifiserte virksomheter skal bidra til dette ved å unngå å bruke torvjord på eget område. Profesjonelle gartnere kan fortsatt bruke noe torv siden det fremdeles ikke finnes tilstrekkelig med gode nok alternative vekstmedier for proffmarkedet, men også disse bør arbeide for redusert torvforbruk og utfasing. For at utfasing av torv skal være et godt miljøtiltak forutsetter det at alternativene til torv har lavere miljøpåvirkning enn torvjord. Det jobbes stadig med å finne gode alternativer til torvjord for privatmarkedet, for eksempel produkter laget av kompostjord, trefiber og biokull. Se Miljødirektoratets rapport "Utfasing av uttak og bruk av torv" (2018) for mer informasjon om miljøkonsekvenser av torvuttak, konsekvensene av utfasing og alternativer til torvjord.</p> <p>Kjemiske sprøytemidler kan være helseskadelig for mennesker, det kan forurense jord og grunnvann i lang tid og det kan skade nytteinsekter og andre virvelløse dyr i jorda og i vann. Derfor skal kjemiske plantevernmidler ikke benyttes på barns lekeområder, og Miljøfyrtaårvirksomheter skal heller ikke benytte dem på egne områder. Det finnes andre metoder å bekjempe planteskadegjørere på, for eksempel mekanisk bekjempelse, tildekking av jord eller bruk av uskadelige stoffer (f.eks. kokende vann på ugress). Se Mattilsynets oversikt over basisstoffer for å få oversikt over hvilke stoffer som ikke primært er plantevernmidler (f.eks. eddik og andre næringsmidler) som er godkjent for bruk mot ulike typer planteskadegjørere.</p>
Kriterie-Id	Transport
1019	<p>Presisering:</p> <p>Skolen må kunne fremvise gjennomførte/planlagte tiltak som oppmuntrer til og tilrettelegger for miljøvennlig transport til og fra skolen. Ved førstegangssertifisering er det tilstrekkelig med planlagte tiltak.</p> <p>Dokumentasjon:</p> <p>Tiltakene skal beskrives i Miljøkartleggingen.</p> <p>Annen info:</p> <p>Eksempler på tiltak: gang- og sykkelveien til skolen adskilt fra bilvei og parkeringsplass, trafikkvakter i veikryss nær skolen, sykkel- og gååksjoner eller -konkurranser, foreldre som arrangerer gågrupper, tilpasning av skoledagen etter rutetidene til kollektive transportmidler. Folkehøgskoler og videregående skoler med heldøgns plasser bør tilrettelegge for at elevene reiser kollektivt til og fra skolen i helger og ferier. Tilrettelegging kan være å tilby transport til nærmeste bussholdeplass, påvirke lokale transportselskap der dette er mulig, koordinere samkjøring for elever m.m.</p>
1021	<p>Presisering:</p> <p>Skolen skal tilby tilstrekkelig antall trygge og nære sykkelparkeringsplasser til elevene og personalet. Trygge sykkelparkeringsplasser har låsbare sykkelstativer, og/eller ligger på trygge områder.</p> <p>Dokumentasjon:</p> <p>Sykkelparkeringen fremvises ved befarng.</p>
Kriterie-Id	Systemkriterier

Kriterie-Id	Systemkriterier
754	<p>Hensikten er å bidra positivt til miljøet i barnehager, skoler, skolefritidsordninger og leksehjepsordninger. Dette gjøres ved å fremme trivsel, lek, læring og helsen til barn og elever. I tillegg til å forebygge sykdom, skade og alvorlige hendelser.</p> <p>Forskriften inneholder miljø- og helsekrav for skoler og barnehager. Det er kommunen som behandler søknaden og fører tilsyn etter forskriften. Vanligvis gjøres dette av kommunelegen. Virksomheten skal søke om godkjenning når de planlegger etablering, utvidelse eller endringen av virksomheten.</p> <p>Se Helsedirektoratets veileder om forskriften. Den er laget som én veileder og innholdet er i stor grad likt for barnehager og skoler. Der det er ulike faglige anbefalinger for barnehager og skoler, vil det framkomme i veiledningen.</p> <p>Annen info Fra 1. juli 2023 kom det en ny forskrift om helse og miljø i barnehager, skoler og skolefritidsordninger. Den erstatter forskrift om miljørettet helsevern i barnehager og skoler m.v. Virksomheter som er godkjent etter den gamle forskriften trenger ikke å søke om ny godkjenning.</p> <p>«Frivillige» skoler som folkehøgskoler, kulturskoler og voksenopplæring er ikke omfattet av forskriften, men er omfattet av meldeplikten i forskrift om miljørettet helsevern.</p> <p>Dokumentasjon Skriftlig godkjenning etter forskrift om helse og miljø i barnehager, skolefritidsordninger, ev. forskrift om miljørettet helsevern i barnehager og skoler m.v. Dersom virksomheten har hatt tilsyn av kommunen skal tilsynsrapport legges frem for å bekrefte at godkjenningen ikke har blitt underkjent pga. avvik.</p> <p>For skoler som har meldeplikt er en kopi av meldingen sendt til kommunen dokumentasjon på kriteriet.</p>
1007	<p>Hensikten er å involvere elevene i miljøarbeidet og legge til rette for et læringsmiljø som stimulerer elevenes nysgjerrighet, engasjement og bevissthet rundt miljøspørsmål og bærekraft. Det er derfor viktig at bærekraft og miljø er en integrert del av undervisningen.</p> <p>Aktivitets- eller fagdagen trenger ikke å være en hel dag, og skolen kan selv bestemme innholdet. Kriteriet kan også relateres til undervisningen i kriterium 1875.</p> <p>Anbefaling Se Miljøfyrtårns forslag til miljøpedagogisk undervisningsmaterieill. Oppleggene er fordelt på temaene avfall og ombruk, mat og matsvinn, transport og naturmangfold, er tilpasset ulike klassetrinn og kan inkluderes i flere fag.</p> <p>Dokumentasjon Skriftlig eksempel på hvordan temaet miljø har vært utgangspunkt for en aktivitets- eller fagdag.</p>
1031	<p>Presisering:</p> <p>Skolen skal informere foreldre om miljøsatsingen gjennom nyhetsbrev og/eller muntlig på foreldremøter eller lignende. Foreldrene skal oppfordres til å følge opp skolens miljøtiltak, og skolen skal foreslå miljøtiltak som kan gjennomføres i hjemmene.</p> <p>Dokumentasjon:</p> <p>Ett eksempel på at foreldrene har blitt informert om skolens miljøsatsing bekrefter samsvar med kriteriet. Informasjon som kan godkjennes er skriv og nyhetsbrev, eller at skolen kan dokumentere at miljøsatsingen har vært på dagsorden i foreldremøter. Ved førstegangs sertifisering er en plan for miljøinformasjon til foreldrene tilstrekkelig. Ved resertifisering må minst ett eksempel på miljøinformasjon til foreldrene fra det siste året dokumenteres.</p> <p>Annen info:</p> <p>Inspirasjon til flere miljøtiltak finnes i Miljøfyrtårns idébank for miljøtiltak.</p>
1036	<p>Presisering:</p> <p>Kriteriet er nedfelt i Opplæringsloven § 9a-8: Elevdeltakelse i skolemiljøarbeidet. Skolen oppfylder kriteriet ved at miljøsatsingen er tema i elevrådsmøtene og at elevene blir hørt i HMS-saker. Skolen bør også legge til rette for at alle elevene kan delta i planlegging og gjennomføring av miljøarbeidet.</p> <p>Dokumentasjon:</p> <p>Samsvar med kriteriet bekreftes gjennom intervju med læreren med ansvar for elevrådet. Denne læreren må beskrive hvordan HMS-spørsmål blir fremlagt og diskutert i elevrådet, og hvordan skolen inkluderer elevenes representanter i miljøarbeidet.</p> <p>Ved resertifisering bør skolen kunne vise til eksempler på gjennomførte miljøprosjekter med elevdeltakelse.</p> <p>Annen info:</p> <p>Elevtillitsvalgte deltakelse i HMS-arbeidet kan være at elevene foreslår miljøtiltak og får ansvar for å iverksette og følge opp disse. Elevenes bidrag vil avhenge av hvilket klassetrinn de er i.</p>
1875	<p>Hensikten er å involvere elevene i miljøarbeidet og legge til rette for et læringsmiljø som stimulerer elevenes nysgjerrighet, engasjement og bevissthet rundt miljøspørsmål og bærekraft. Det er derfor viktig at bærekraft og miljø er en integrert del av undervisningen.</p> <p>Miljøfyrtårns temaer som er aktuelle å inkludere i undervisningen er avfall, energi, innkjøp, utslipp til vann/luft/jord, klima og transport. Miljøtemaene tas inn i de ulike fagene etter beste evne.</p> <p>Anbefaling Se Miljøfyrtårns forslag til miljøpedagogisk undervisningsmaterieill. Oppleggene er fordelt på temaene avfall og ombruk, mat og matsvinn, transport og naturmangfold, er tilpasset ulike klassetrinn og kan inkluderes i flere fag.</p> <p>Dokumentasjon Eksempler på hvordan miljøtemaene er inkludert i undervisningen skal dokumenteres skriftlig.</p>
Kriterie-Id	Avfall og ombruk

Kriterie-Id	Avfall og ombruk
2034	<p>Presisering:</p> <p>Virksomheter skal veie matavfallet (=matsvinn+uspiselige rester) i en periode (minimum én uke) per år. Se ekstern link til veiledning for hvordan målingen utføres. Veiingen vil hjelpe med å identifisere tiltak som reduserer matsvinn, og øke bevisstheten på hva som kastes av mat som kunne vært spist.</p> <p>Dokumentasjon:</p> <p>Målemetode (se ekstern veiledning) velges og plan for gjennomføring av måling beskrives i miljøkartleggingen.</p> <p>Ved resertifisering skal indikatoren for matsvinn være utfyllt i innrapporteringsdelen av styringsverktøyet. I tillegg skal gjennomførte tiltak være beskrevet, for eksempel i modulen for tiltak i styringsverktøyet.</p> <p>Bakgrunn:</p> <p>Definisjon matsvinn: "Matsvinn omfatter alle nyttbare deler av mat produsert for mennesker, men som enten kastes eller tas ut av matkjeden til andre formål enn menneskeføde, fra tidspunktet når dyr og planter er slaktet eller høstet." Et av FNS bærekraftsmål er å redusere matavfall i verden med 50% innen 2030.</p> <p>Evt. tillegg/eksempler:</p> <p>Det anbefales at barna involveres i arbeidet med matsvinn og at pedagogiske aktiviteter iverksettes. Utover måling og veiing, kan dette være å ta bilder av matavfallet, lage konkurranser, snakke om hvorfor mat kastes, hvorfor spiser man ikke opp maten sin, hvor kommer maten fra osv.</p> <p>Se ekstern veiledning for tilgang til verktøy for praktisk gjennomføring av måling og tips til involvering av barna.</p>
2258	<p>Veiledning</p> <p>Hensikten med kriteriet er å bidra til at skolen reduserer sin negative påvirkning på klima- og miljø fra den digitale skolehverdagen. Ved å ha en god rutine for bruk og vedlikehold, forlenges levetiden på nettbrett og bærbare datamaskiner. En god rutine for ombruk og gjenvinning vil også bidra til å holde verdifulle ressurser i bruk. Slike tiltak reduserer behovet for nyinnkjøp og skaper mindre elektronisk avfall.</p> <p>Kriteriet gjelder nettbrett og bærbare datamaskiner til elever, lærere og skolens administrasjon.</p> <p><i>Onboarding</i> betyr at elever og ansatte gjøres kjent med bruk og vedlikehold av IT-utstyret når de mottar det. Rutinen bør adressere riktig bruk og vedlikehold, i tillegg til hvordan de går frem hvis det blir behov for reparasjon/garantisak. <i>Offboarding</i> betyr at elever og ansatte vet når og hvordan IT-utstyret skal leveres tilbake til skolen.</p> <p>Anbefalinger</p> <ul style="list-style-type: none"> • kriteriet bør sees i sammenheng med kriterium 2257 • rutinen bør adressere brukstid, når reparasjoner og/eller vedlikehold skal gjennomføres og når ombruk skal prioriteres • forslag til egne indikatorer* <ul style="list-style-type: none"> - forholdet mellom totalt utrangert EE-utstyr og EE-utstyr som går til ombruk: andel av vekt [%], andel av antall enheter [%] - anskaffelse av ombrukt EE-utstyr: antall enheter [#], mengde [kg] - antall fysiske reparasjoner av IT-utstyr [#] - antall enheter som ombrukes (på skolen eller av andre) - registrering av kasseringsårsak for alt EE-utstyr som blir kastet, f.eks. fallskade, fuktskade, utdatert hardware, produktfeil, osv. <p>*I tillegg har Miljøfyrtårn en eksisterende indikator for kg EE-avfall.</p> <p>Dokumentasjon</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) oversikt over hva virksomheten eier og leaser av nettbrett og bærbare datamaskiner 2) delegert ansvar til en person som er ansvarlig for å vedlikeholde oversikten 3) rutine som adresserer <ul style="list-style-type: none"> • bruk og vedlikehold • reparasjonsmuligheter • internt ombruk på skolen • ombruk hos andre virksomheter (hvis relevant) • innsamling til forsvarlig og godkjent avhending av EE-avfall • on/offboarding
Kriterie-Id	Arbeidsmiljø
46	<p>Presisering:</p> <p>Kriteriet gjelder bransjene som er pålagt bedriftshelsetjeneste. Se forskrift om organisering, ledelse og medvirkning kapittel 13 for oversikt over hvilke bransjer dette gjelder.</p> <p>Dokumentasjon:</p> <p>Beskrivelse av hva slags medlemskap som er inngått med bedriftshelsetjeneste og hvilke tjenester som inngår. Virksomheten skal også beskrive hvordan bedriftshelsetjenesten benyttes aktivt for å ivareta helsen til de ansatte.</p>

Kriterie-Id	Arbeidsmiljø
2118	<p data-bbox="237 165 1554 197">Kjemikaliebruk</p> <p data-bbox="237 174 946 206">Hensikten er å sikre et trygt arbeidsmiljø og forebygge forurensning til det ytre miljø.</p> <p data-bbox="237 248 339 275">Anbefaling</p> <p data-bbox="237 275 1257 302">På temasidene til Arbeidstilsynet og Miljødirektoratet finnes det informasjon om kjemikaliebruk og lovkravene som gjelder.</p> <p data-bbox="237 322 1538 374">Se også Miljøfyrtårns faktaark om trygg bruk og håndtering av kjemikalier for eksempler på tiltak som sikrer at stoffkartoteket holdes oppdatert, emballasje og beholdere merkes riktig, og at kjemikalierne og kjemiske produkter oppbevares forsvarlig og håndteres som farlig avfall.</p> <p data-bbox="237 403 331 430">Bakgrunn</p> <p data-bbox="237 430 1430 456">Kjemikaliebruk er strengt regulert i bl.a. arbeidsmiljøloven og forurensningsloven med tilhørende forskrifter. Regelverket stiller bl.a. krav om at</p> <ul data-bbox="276 472 1509 622" style="list-style-type: none"> • virksomheter som bruker og oppbevarer helsefarlige kjemikalier, skal ha et oppdatert stoffkartotek med sikkerhetsblad for de farlige kjemikalierne. Stoffkartoteket skal opprettes før de farlige kjemikalierne dannes, fremstilles, pakkes, brukes og/eller oppbevares i virksomheten, og skal være tilgjengelig for de ansatte som bruker kjemikalierne • beholdere og emballasje for farlige kjemikalier skal være merket med navn, sammensetningsopplysninger, farepiktogram, faresetninger og sikkerhetssetninger • kjemikalierne skal lagres og oppbevares på en sikker måte og avhendes som farlig avfall <p data-bbox="237 640 1509 692">Det er arbeidsgiver som er ansvarlig for at kjemikalierne i virksomheten blir brukt og håndtert forsvarlig og at virksomheten har rutiner for trygg bruk og oppbevaring av kjemikalierne. Arbeidstakere har plikt til å følge verneinstruksene og sikkerhetsrutinene som er fastsatt på arbeidsplassen.</p> <p data-bbox="237 719 384 745">Dokumentasjon</p> <p data-bbox="237 745 1509 797">1) Oppdatert stoffkartotek med sikkerhetsblad for alle farlige kjemikalier som dannes, fremstilles, pakkes, brukes eller oppbevares i virksomheten, og en skriftlig rutine som sikrer at stoffkartoteket holdes oppdatert. Se Arbeidstilsynets nettsider for hvilke stoffer som skal ha sikkerhetsdatablad.</p> <p data-bbox="237 817 1445 869">2) Alle beholdere og emballasjen for farlige kjemikalier og kjemiske produkter er merket med navn, sammensetningsopplysninger, farepiktogram, faresetninger, og sikkerhetssetninger.</p> <p data-bbox="237 889 1549 969">3) System som sikrer forsvarlig lagring og oppbevaring av kjemikalierne og de kjemiske produktene, både inne- og utendørs, og håndtering av kjemikalierne som farlig avfall. For eksempel definerte plasser til de forskjellige kjemikalierne og produktene, bruk av fatpaller og oppsamlingskar for å unngå utslipp, lås på lageret så uvedkommende ikke har adgang.</p>
1013	<p data-bbox="237 1010 355 1037">Vannforbruk</p> <p data-bbox="237 1043 1514 1095">Slike aktiviteter kan for eksempel være rengjøring, dusj/sanitær, vannkrevende industri, vanning av grøntområder, drift av bassenger eller snøproduksjon. Eksempler på tiltak kan være å:</p> <ul data-bbox="276 1115 938 1240" style="list-style-type: none"> • bruke vannbesparende teknologi og utstyr • ha gode interne rutiner for å unngå unødvendig bruk av vann • innføre rensing og resirkulering av vann der det er mulig • nyttiggjøre spillvann, fra egen virksomhet eller i samarbeid med andre • oppfordre kunder/gjester/brukere til handlinger som reduserer vannforbruket <p data-bbox="237 1261 1283 1288">Les Miljøfyrtårns faktaark om vannforbruk. Se Miljøfyrtårns idébank for miljøtips for mer konkrete tiltak rettet mot bransjen.</p> <p data-bbox="237 1308 1517 1359">Regelmessig måling eller kontinuerlig oppfølging av vannforbruket gir virksomheten kontroll på hvor mye vann som faktisk brukes, og bidrar til at feil og lekkasjer oppdages raskere.</p> <p data-bbox="237 1379 1473 1431">Ved å ha en vannmåler, kan virksomheten få nøyaktig informasjon om vannforbruket. Dersom virksomheten ikke har vannmåler, kan vannforbruket estimeres ved å ta utgangspunkt i vannregningen hvor forbruket oppgis i kubikkmeter eller liter.</p> <p data-bbox="237 1458 384 1485">Dokumentasjon</p> <p data-bbox="237 1485 1538 1536">Utfylt indikator på vannforbruk i den årlige innrapporteringen i styringsverktøyet. I tillegg skal det beskrives hvilke tiltak som er planlagt eller iverksatt for å redusere og/eller effektivisere vannforbruket.</p>